

9. Токарева Л. Соціалізація і розвиток обдарованого учня. *Соціальна педагогіка і психологія*. 2006. № 1 (15). С. 94-102.
10. Фалінська З. З. Волонтерська практика в системі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2013. Вип. 29. С. 230–232.
11. Шульгіна Р.А. Обдаровані діти в освітньому просторі сучасного навчального закладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. 2012. № 3. С. 56-60.
12. Learning Environments Research [Electronic resource]. An International Journal. Міжнародний журнал «Дослідження навчального середовища». Access: <https://www.springer.com/journal/10984>.

Валентина Костіна

професор, доктор педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В УМОВАХ НОВИХ СОЦІАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У статті здійснено аналіз практики здійснення соціального виховання дітей та молоді в умовах війни. Розкрито специфіку напрямів діяльності з виховання дітей та молоді. Обґрунтовано актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до здійснення соціального виховання в умовах нових соціальних викликів. Наведено досвід здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до відповідного виду діяльності в умовах студентського наукового товариства.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці соціальної галузі, соціальне виховання, діти, молодь, нові соціальні виклики.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Разом з великою кількістю нових можливостей, що надає життя у ХХІ столітті, на жаль, доволі поширеними в глобалізованому світі стають нові соціальні виклики, які мають негативні впливи на процеси соціалізації та соціального виховання підростаючого покоління. Українським травмуючою подією сучасного життя для всіх категорій населення України взагалі та дітей та молоді, як вразливих категорій зокрема, стало повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року та наслідки перебування вже понад року всієї країни у військовому стані. Аналіз результатів опитувань, що проводилися аналітичним центром Cedos і дослідницькою агенцією Info Sapiens, яке

проведено наприкінці 2022 року показав, що [2]: загалом 82% молодих людей зазначили втрати через війну, серед яких - зниження або втрата доходу (36%) та погіршення психічного здоров'я (28%); 18% - розрив стосунків і стільки ж - розлуку з сім'єю, 16% - переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї); 14% - смерть друзів або членів сім'ї; 6% - пошкодження житла і стільки ж - отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї). Також визначено, що стурбовані фізичною безпекою - 27% опитаних, відсутністю можливості самореалізації - 19% та неможливістю працевлаштування - 19%. У таких складних умовах життєдіяльності, коли суттєво змінюються життєві пріоритети та з'являються нові соціальні виклики, що майже кожного дня потребують додаткових зусиль та ресурсів до їх подолання, питання підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до соціального виховання дітей та молоді у таких умовах є складним та важливим завданням для науки та практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури та освітньої практики з проблеми соціального виховання дітей та молоді в умовах нових соціальних викликів засвідчив необхідність пошуку нових орієнтирів та засобів, що дозволятимуть знаходити нові можливості для створення соціально-виховного підтримуючого простору для розвитку дітей та молоді. Серед основних напрямів виховної роботи, що є важливими в умовах війни в Україні виділяють такі[1]: психологічна та емоційна підтримка учнів; навчання правил поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша медична допомога тощо); адаптація та підтримка учнів-ВПО; розвиток критичного мислення та медіаграмотності; національно-патріотичне виховання.

Звертаючи увагу на особливості освітнього процесу в умовах воєнного стану, на сьогодні розроблено та представлено багато актуальних для здійснення соціального виховання дітей та молоді засобів, які можна використовувати в умовах різних соціальних осередків. Так, фахівцями НУШ запропоновано перелік віртуальних застосунків (сайтів певних соціальних проєктів та організацій тощо), які є корисними для фахівців у галузі соціального виховання, що здійснюють виховну роботу з дітьми та молоддю [3]: матеріали пластової банки (сайт проєкту, де розміщено інформаційні матеріали щодо діяльності пластунів та методичні розробки для підготовки ігрової взаємодії, ватр, мандрівок чи побудови самоврядування); студія онлайн-освіти платформи Educational Era (розміщено такі важливі он-лайн курси, які можуть допомогти у здійсненні підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до виховної роботи з дітьми та молоддю в умовах війни як: «Рятуй, не ризикуй», «Школа стійкості», «Ukraine: History, Culture, and Identities», «Знай свою Україну» та ін.).

Враховуючи важливість здійснення соціально-емоційної та психологічної підтримки здобувачів освіти в умовах воєнного стану, нами,

в межах діяльності студентського наукового товариства спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, розроблено та апробовано використання цікавих інноваційних форм соціально-виховної взаємодії зі здобувачами вищої освіти (літературна вітальня; гостьові зустрічі з провідними фахівцями соціальної галузі; зустрічі з обміну досвідом; майстер-класи творчої студії «ЕТНОАРТ» тощо) в умовах організації соціально-розвивального професійно-спрямованого освітнього простору, в якому поєднуються можливості для взаємодії здобувачів освіти з різними умовами підтримання зв'язку, починаючи від он-лайн синхронної взаємодії з використанням платформ Zoom та Meet, до яскраво наповнених змістом зустрічей у просторі спеціально створеного Viber-чату, де майбутні соціальні працівники мали можливість приєднуватися до взаємодії як в синхронному, так і в асинхронному режимі та долучатися до дискусії та цікавих активностей у можливий для них час. Соціально-виховну роботу, що здійснюється зі здобувачами вищої освіти в процесі їхньої професійної підготовки, спрямовано на формування ціннісної основи для розвитку громадянської свідомості, соціальної активності та відповідальності майбутніх фахівців соціальної галузі, що мають бути взірцями-лідерами у соціально-педагогічному просторі різних соціальних інституцій їхньої майбутньої професійної сфери.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, практика організації соціально-виховних ініціатив, що сприяють створенню умов для подолання об'єктивних ризиків, які в умовах воєнного стану перешкоджають успішній професіоналізації, й залучення максимально можливої кількості майбутніх фахівців соціальної галузі до цікавого творчого пошуку та професійного удосконалення з питань соціального виховання дозволяють стверджувати, що у майбутніх соціальних працівників не тільки підвищується інтерес та мотивація до такого виду професійної діяльності, а й розвиваються спеціальні професійні компетентності до соціально-виховної роботи в умовах нових соціальних викликів.

Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення наступності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі між здобувачами освіти трьох освітніх рівнів, а також специфіки професійної підготовки з урахуванням особливостей освітнього процесу в умовах соціальної інклюзії.

Список використаних джерел

1. Виховна робота в умовах війни: важливі аспекти. Освітній проєкт «На урок». <https://naurok.com.ua/post/vihovna-robota-v-umovah-viyni-vazhliivi-aspekti> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Вплив війни на молодь в Україні. Cedos – аналітичний центр і спільнота. URL:<https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/> (дата звернення: 10.05.2023).

3. Як організувати патріотичне виховання. 30 ідей, порад і ресурсів. НУШ. <https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvaty-patriotychne-vuhovannya-30-idej-porad-i-resursiv/> (дата звернення: 10.05.2023).

Людмила Макар

доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
м. Харків, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ-ІНТЕРНАТАХ

В статті висвітлюються особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми-сиротами в інтернатних закладах. Окреслюється реалізація охоронно-захисної функції соціально-педагогічної діяльності в загальноосвітніх школах-інтернатах. Наголошується на необхідності здійснення спеціальної підготовки соціальних педагогів для роботи в інтернатних закладах з дітьми-сиротами з метою формування і розвитку їх соціальних умінь і навичок, а також забезпечення успішної соціалізації дітей-сиріт.

Ключові слова: діти-сироти; загальноосвітні школи-інтернати; майбутній соціальний педагог; професійна підготовка; соціальні вміння; соціальні навички⁴ соціалізація.

Початок активного розвитку вітчизняної практики соціально-педагогічної роботи наприкінці ХХ століття стає відповіддю на реальну дійсність, яка затребувала фахівців, здатних надавати професійну допомогу соціально вразливим верствам населення. Система установ, що забезпечують допомогу сім'ям і дітям, які її потребують, свідчить про розвиток соціальної системи, яка відповідає суспільним запитам.

У зв'язку з мінливими соціальними умовами і потребами сучасного суспільства, пов'язаних з адаптацією до соціально-економічної ситуації розвитку країни, зростає потреба в соціальних педагогах, які є здатними попередити особистісну і духовну деградацію людину і посприяти вирішенню нагальних соціальних проблем індивіда. Разом з цим виникає й необхідність підвищення рівня професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, готових до надання необхідної допомоги і підтримки в умовах соціально-педагогічної діяльності.

Обумовлена характером спрямованості соціальних інституцій, професійна діяльність соціального педагога характеризується багатофункціональністю і підвищеною відповідальністю фахівця, адже